

ЗМІСТ

<i>Вступ. Самотні в лев'ячій ямі</i>	9
1 Цар Тіней	13
2 Похорони в Тегерані	21
3 Повішення в Багдаді	39
4 Радянський «кріт» і труп у морі	52
5 «Та це просто виступ Хрущова...»	64
6 «Привезіть Айхмана живим або мертвим!»	73
7 Де Йоселе?	102
8 Нацистський герой на службі «Моссаду»	127
9 Наша людина в Дамаску	147
10 «Мені потрібен МіГ-21!»	173
11 Ті, хто ніколи не забуде	187
12 Полювання на Червоного Принца	202
13 Сирійські діви	229
14 «Сьогодні в нас буде війна!»	237
15 Медова пастка для атомного шпигуна	254
16 Супергармата Саддама	269
17 Фіаско в Аммані	282
18 Із Північної Кореї з любов'ю	295
19 Кохання і смерть о вечірній порі	307
20 Увага, зйомка!	320
21 З країв цариці Савської	333
<i>Епілог. Війна з Іраном?</i>	348
<i>Подяки</i>	354
<i>Бібліографія і джерела</i>	356

Вступ

САМОТНІ В ЛЕВ'ЯЧІЙ ЯМІ*

Потужний вибух 12 листопада 2011 року зруйнував таємну ракетну базу поблизу Тегерана, вбивши 17 вартових Ісламської революції** й перетворивши десятки ракет на гору обгорілого брухту. Загинув і генерал Хасан Теграні Могаддам, «батько» балістичної ракети «Шахаб» і керівник іранської ракетної програми. Але прихованою метою диверсії був не Могаддам. Нею став твердопаливний реактивний двигун, здатний доправити ядерну боєголовку за майже 10 тисяч кілометрів навколо земної кулі — від пускової шахти в Ірані до материкових США.

Нова ракета, яку намірилися створити іранські вожді, мала поставити під загрозу найбільші американські міста й перетворити Іран на панівну потугу світу. Листопадовий вибух затримав здійснення цього проекту на кілька місяців.

* Натяк на біблійну історію пророка Даниїла, який завдяки Божій допомозі вийшов неушкодженим із ями з левами, куди перський цар наказав його кинути за відданість юдейській вірі. (Тут і далі — примітки перекладача.)

** Корпус вартових Ісламської революції — мілітарно-політична структура, утворена після клерикальної революції 1979 року в Ірані. Існує як паралельна до збройних сил цієї країни «елітна армія» зі своїми сухопутними, військово-повітряними, військово-морськими силами та силами спецоперацій. За різними даними налічує 150–250 тисяч особового складу.

Хоча ціллю стратегічної ракети була Америка, цілком можливо, що вибух, який зруйнував іранську базу, влаштувала ізраїльська спецслужба «Моссад»^{*}. З моменту своєї появи за більше ніж 60 років до того вона безстрашно чинила таємну протидію загрозам для Ізраїлю та Заходу. А нині збирання «Моссадом» розвідданих і її операції мають як ніколи значний вплив на безпекові інтереси США — й у світі, й на території Америки.

Якщо вірити іноземним масмедіа, на зазначений час головним викликом для «Моссаду» була брутальна й недвозначна обіцянка іранської влади стерти Ізраїль з карти світу. Ведучи запеклу невидиму війну проти Ірану — за допомогою диверсій на ядерних об'єктах, ліквідації вчених-атомників, постачання через підставні компанії некондиційних обладнання й сировини на іранські заводи, підбурювання до дезертирства високопосадових військовиків і ключових осіб із програми ядерних досліджень, запуску руйнівних вірусів в іранські комп'ютерні системи — «Моссад», як вважають, відвертав небезпеку набуття Іраном ядерного статусу і настання всіх тих наслідків, якими це обернулося б для Сполучених Штатів і решти світу. «Моссаду» вже вдалося на кілька років затримати появу іранської атомної бомби, і ось його прихована битва сягнула апогею, адже далі лишається тільки крайній засіб — воєнний удар.

За час боротьби з тероризмом «Моссад» від 1970-х років схопив або знищив десятки ватажків терористів у їхніх укріплених сховках у Бейруті, Дамаску, Багдаді та на підпільних штаб-квартирах у Парижі, Римі, Афінах, на острові Кіпр. Якщо вірити західним ЗМІ, 12 лютого 2008 року агенти «Моссаду» в Дамаску влаштували пастку на Імада Мугнію, військового лідера руху «Хезболла». Мугнія був затятим ворогом Ізраїлю, але також — номером один у списку найрозшукуваніших злочинців ФБР. Він спланував і здійснив у Бейруті теракт, унаслідок якого загинув 241 морський піхотинець США. За ним залишився кривавий слід, усіяний тілами сотень американців, ізраїльтян, французів та арген-

* Повну назву таємної служби перекладають як «Відомство розвідки і спеціальних завдань», де слово «моссад» означає, власне, «відомство».

тинців*. Моссадівці й досі полюють на провідників «Ісламського джихаду» та «Аль-Каїди» на всьому Близькому Сході.

Проте коли «Моссад» попереджував Захід, що Арабська весна може перетворитися на Арабську зиму, ніхто не дослухався. У 2011 році Європа й Америка святкували те, що там сприйняли як світанок демократії, свободи та прав людини на Близькому Сході. Сподіваючись здобути симпатії єгиптян, Захід тиснув на президента Мубарака — свого найвірнішого союзника в арабському світі, аби той зрікся влади. Але натовп на площі Тахрир у Каїрі відразу ж спалив американський прапор, а потім маніфестанти штурмували ізраїльське посольство, вимагали розірвати мирну угоду з Ізраїлем і ув'язнювали активістів неурядових організацій, підтримуваних США. Вільні вибори привели до влади в Єгипті «Братів-мусульман», і сьогодні ця країна балансує на межі анархії та економічної катастрофи. Режим ісламських фундаменталістів пускає корені в Тунісі; слідом, схоже, готова піти й Лівія**. У Ємені — суцільні заворушення. У Сирії президент Асад винищує власний народ. Поміркованіші режими на кшталт Марокко, Йорданії, Саудівської Аравії та еміратів Перської затоки почувуються так, ніби західні союзники їх зрадили. А надії на права людини, гендерну рівність, демократичні закони та правову державу, які надихали ці епохальні революції, було зметено партіями релігійних фанатиків — краще організованими і ближчими до мас.

Ця Арабська зима перетворила Близький Схід на міну уповільненої дії, що загрожує народові Ізраїлю та його союзникам на Заході. Як показав час, завдання «Моссаду» стали ризикованішими

* Імад Фаєз Мугнія (також Мугніє, Мугнійо тощо; *англ.* Mugniyeh), бойовик і активіст Організації визволення Палестини, а пізніше — один із засновників і лідерів «Хезболли» й один з наставників Усами бен Ладена в питаннях організації терактів. Окрім представників перелічених у книжці національностей, чинив теракти проти росіян: у 1984 році особисто вбив радянського дипломата в Лівані Андрія Каткова, а у 2000-му зорганізував напад на російське посольство в цій країні.

** Після політичних реформ 2014 та 2019 років політична, а потім і економічна ситуація в Єгипті відносно стабілізувалася внаслідок приходу до влади під помірковано націоналістичними гаслами ставлеників великого бізнесу за підтримки західних політичних кіл. Натомість у Лівії Арабська весна, як відомо, завершилася тривалою громадянською війною із залученням військових з'єднань з низки західних держав.

Вулиця Ґарібальді

У середині березня Ахароні вдягнувся в діловий костюм і рушив до будинку на вулиці Ґарібальді, через дорогу від дому Клементя. «Я представляю американську компанію, — сказав він жінці, яка відчинила двері. — Ми виробляємо швейні машини й хочемо побудувати фабрику в цьому районі. Ми хотіли б купити ваш будинок, — а потім додав, указуючи на дім Клементя. — І той теж. Продасте?»

Розмовляючи з жінкою, Ахароні тиснув на кнопку, приховану в ручці невеличкого дипломата, який він носив у руці. Кнопка вмикала приховану камеру, яка робила знімки будинку Клементя під різними кутами.

Наступного дня Ахароні проглянув міські архіви й виявив: значна частина землі, на якій стояв будинок Клементя, належала міс Вері Лібль-Айхман, — доказ, що вона не виходила заміж повторно і, згідно з аргентинською традицією, зареєструвала угоду одночасно на своє дівоче і шлюбне прізвища. Рікардо Клемент, схоже, волів в офіційних документах не з'являтися.

Ахароні кілька разів повертався на вулицю Ґарібальді — то пішки, то легковим авто чи маленькою вантажівкою — й робив фото будинку, Вері та маленького хлопчика, який грався на подвір'ї. Клементя він не бачив, але вирішив зачекати до особливої дати — 21 березня. Записи Ахароні свідчили, що це буде 25-та річниця весілля Адольфа Айхмана і Вері Лібль. Він очікував, що розшукуваний приїде з Тукумана, щоб відсвяткувати це в колі сім'ї.

Ахароні з камерою повернувся 21 березня. На подвір'ї він побачив худого, лисуватого чоловіка середнього зросту, з тонкими губами, великим носом, вусиками і в окулярах. Усі ці прикмети підходили під опис у його матеріалах.

Айхман.

В Ізраїлі Іссер приїхав до Бен-Ґуріонового дому. «Ми знайшли в Аргентині Айхмана, — сказав він. — Гадаю, можемо схопити його і перевезти до Ізраїлю».

Бен-Ґуріон відреагував негайно. «Привезіть його живим або мертвим», — сказав він.

Подумав і додав: «Краще живим. Це буде дуже важливо для нашої молоді».

ПРИБУТТЯ СПЕЦКОМАНДИ

Іссер сформував оперативну групу. Усі 12 її членів були добровольцями. Деякі з них пережили Голокост і мали на передпліччях ви-татуйовані в концтаборах номери. Ядром команди став оперативний загін сил безпеки. На чолі стояли двоє високопосадових агентів «Шабаку». Командиром призначили Рафі Ейтана. Поруч із ним був Цві Малкін, якого Ейтан характеризував як «хороброго, фізично сильного й обдарованого тактичною кмітливістю». Лисуватий чоловік із густими бровами, міцною щелепою і глибокими, меланхолійними очима, він був відомий як найкращий у «Шабаку» мисливець на шпигунів. Малкін ніколи не носив зброї («раптом виникне спокуса скористатися»), покладався на «здоровий глузд, винахідливість та імпровізацію» і викрив кількох висококласних радянських агентів. Частина свого дитинства він провів у Польщі й разом із сім'єю виїхав до Ізраїлю після кривавого погрому в селищі Красник-Любельський*. Але його сестра Фрума з родиною лишилася. Усі вони та інші родичі Цві загинули в Голокості. Виріс він у Хайфі й брав участь у Війні за незалежність. Серед багатьох його талантів були малювання, «компульсивне» письмо й акторство. Перебуваючи в Нью-Йорку, він близько зійшовся з Лі Страсбергом, засновником Actors Studio, і багато чого навчився в нього у плані акторської гри. «У багатьох операціях “Моссаду”, в яких я брав участь, — пізніше сказав він, — я грав, ніби на сцені, вдаючись до гриму і перевдягання. В інших операціях почувався режисером п'єси. Писав свої накази, як сценарії».

Ще одним членом команди став виходець із Відня Авраам (Аврум) Шалом, кремезний тонкогубий чоловік, який був заступником Ейтана, а пізніше став директором «Шабаку». Серед інших: Яаков Гат, обережний польовий агент із Парижа; Моше Тавор, колишній солдат британської армії, який входив до таємної групи «Месники», що полювала на нацистських злочинців наприкінці війни, й особисто вбив декого з них; тихий, сором'язливий Шалом

* В авторів — Грасник-Любельський. Але в Польщі існувало лише містечко Красник-Любельський, нині — повітовий центр Красник, де до нацистської окупації була численна єврейська громада.

З КРАЇВ ЦАРИЦІ САВСЬКОЇ

Група ефіопських дітей, чорношкірих, у білому вбранні, вийшла на сцену величезного залу в Єрусалимі. Обдаровані красою рідкісного типу діти роздивлялися публіку великими темними очима, сповненими цікавості та гордості. За рояль сів славетний ізраїльський композитор Шломо Гроніх. Над прихлилим натовпом попливли перші ноти, і над дитячим хором піднеслася прекрасна, проте моторозна, пісня:

Згори пильнує місяць,
На спині в мене клуночок харчів,
Пустелі під нашими ногами немає кінця,
А мама вмовляє братиків моїх:
«Ще трішки, ще трішки,
Ще крок, останній наш ривок
До Єрусалима».

Це була «Пісня мандрів» поета Хаїма Ідісіса, у якій змальовано епічний похід ефіопських євреїв до Землі обітованої — Ізраїлю. Публіка заплодувала. Може, Ідісіс не ставив такої мети, і, може, захоплена публіка цього не помічала, але пісня, яку співали діти, відображала найзворушливіший — і найжахливіший — розділ алії (повернення) ефіопських євреїв на землю праотців.

Місячне сяйво таке невблаганне,
Кудись пропав наш клучок харчів...
А по ночах нападають розбійники,
Кинджали і гострі мечі в руках,
Кров моєї матері на піску пустелі —
Місяцю, будь мені свідком —
І я вмовляю братиків своїх:
«Ще трішки, зовсім трішечки,
І мрії здійсняться,
Скоро ми будемо в землі Ізраїлевій».

Таких жахливих страждань, як ефіопське плем'я дорогою до Ізраїлю, не зазнала жодна інша юдейська громада.

Воно стало живою легендою.

Навіть саме його існування видається взятим з художньої книжки. Люди відрізаного від зовнішнього світу юдейського племені, забарикадованого в серці Африки, жили в горах і долинах Ефіопії, землі цариці Савської. Тисячоліттями це плем'я міцно трималося своєї віри — неспотвореної й чистої біблійної релігії.

Історія загубила цей тихий і скромний народ. Його вожді — «кессим», шановані старі в білих рясах, — скеровували свою паству за древніми правилами юдаїзму та основними поняттями сучасного життя. Їм дісталось плем'я, що подеколи жило в спокої та мирі зі своїми сусідами, а подеколи було переслідуване жорстокими правителями. Але доводилося йому стикатись і з огидними приниженням від рабинів і юдейських теологів із зовнішнього світу, які вирішили, що ефіопські євреї — зазвичай їх називали «фалаша» — євреями насправді не були.

Ефіопські євреї все ж не здавалися. І покоління за поколінням, натхненні традицією, яку передавали від батька до сина і від матері до дочки, мріяли про день, коли вирушать у дорогу до землі Ізраїлевої.

Протягом перших 30 років існування Ізраїлю туди прибуло вкрай небагато ефіопів. Навіть під час правління в Ефіопії імператора Хайле Селассіє, «лева Юдеї», який був близьким другом і союзником Ізраїлю, для доправлення ефіопських євреїв до єврей-